

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Nro. 8.

A FELS. R. TSASZARNAK ÉS A KIRALYNAK
KEGYELMES ENGEDELMEBÖL.

*Költ Bétsben Pénteken Juliusnak 26-ik napján,
1799-ik esztendőben.*

Hadi Történetek.

A' Bétsi Udv. fő hadi Cancellariáról, ezek a'
hadi tudósítások adattak - ki mostan, az Udvari
Ujjságban: — „

Mántua alóll: — „

„Jul. 15-dikére virradó éjjel szerentséssen el-
kezdették, a' Gen. Kray tudósítása szerént, a'
miéink, az ostromnak főbb frontja felé vivő ke-
refzt-fántzokat; a' munka oly tsendesen végez-
tetett-el, hogy az ellenség tellyességgel semmit
belölle észre nem vevén, mikor más nap' reg-
gel a' nappali vigyázokat ki akarta volna álli-

H

tani, akkór szemlélte bámulva az ujj parallelát.

„Ekkór, minekutánna a' hir-adások meg-tették, és az ellenséges tisztek a' magok recognoscerozáfflokat, melyet a' miéink tsendesen el-néztek, 's-az alatt a' munkát szorgalmatosan folytatták, el-végezték volna, végezetre el-kezdődött az ellenség' részéről, a' várnak minden erőffégeiről, a' rettenetes ágyu- és bombi-tűz, melytől mindazáltal, miuthogy a' miéink már jókor mind bé-áffák volt magokat, az egész naponn tsak két ember ölettetett-meg, és kettő kapott sebet. —

„Jul. 15-dikénn, a' már kézzen lévő de még nem elég tüz és paravallák, és a' tüzi-útések ellen szolgáló ágyuknak batteriák készítették, és ez a' munka, a' bé-következett éjjel is tüzellen folytattatott. —

„Az ellenség' tüze 16-dikban reggel, a' mely azonn éjjel valamennyire tsenedesedett volt, ismét keményebb kezdett lenni: tsakugyan el végezte magában Gen. Kray még is, hogy a' jövő éjjel, a' második batteriához is hozzá kezdessen, és batterikat készíttessen; a' mely éjjel ismét gyengébb, reggelre kelve pedig ismét keményebb volt az ellenség' tüze.

Alessandria alóll: — „

„Innét ugy irt Gen. Melas; hogy 14-dikben már annyira kézzen voltak az oszlomhoz kívántató külömb-külobb fántzok és batteriák, hogy ezekbe az ágyuk azonn naponn nagy részint betakarítottak.

„Ez nap' estve fel-kérette Gen. Bellegarde az ellenséges Komendantstól, a' kinek Gardan a' neve, a' Kaffélyt: hanem azt a' valóft vette tölle, hogy az ő hazájának és betsületének törvényei; nékie azt parantsolják, hogy a' várat oltalmazza. Ehez-képpelt 15-dikben reggeli 4-gyed-fél orakor, a' miéink el-kezdettek 21 minden fé-

le battriákról lövöldözni a' Kastélyra, és mint Gen. *Melas* 16-dikban jelentést tett, az ellenségnek már ekkor, egy kistsiny gránát-magazinuma és egy kalzarmája, meg gyújtatott volt.

„A' miéink, még ezen 16-diknak éjjelén, az első parrallából ki-nyomáltak, és a' pallizádokhoz 250 lépésnyire mentek közelébb. — „A' mi egész vesztesünk ezen 24 órák alatt, 8 meg-ölettetett és 2 meg-sebessített emberekből állott.

* * *

„Az ellenség már az egész *Déli Olofz* országot, *Bellorob* is, oda hagyta. A' mi patrullézóink, *Florenzia*, *Pistoja*, és a' *Luccai* vidékek felé járnak-ki, a' hol még egy 2000 emberekből álló *Frantzia* őrző fereg fog lenni. A' *Macedonali* meg verettetett táborának meg-maradott része, a' bértzekenn a' tenger partokra fogta levonni magát, és *Génua*' környékein fogta a' *Moreau*' feregével egyesíteni. —

„A' *Genuai* ugy nevezett *Rivierának* kistsiny kerületébe szorúlt ellenség, igen érezhető fogyatkozást szenved eseség' dolgában, és valameresak ellenséges csoportok eseség-ragadozásra ki-mennek, a' tegyveres néptől mindenütt meg-támadtának, és el-kergettetnek.

„*Florentziából*, 23 *Piemonti* tisztek és 351 köz emberek, a' kik ott őrizetenn állottanak, mint szökevények, *Beggióba* a' miéinkhez által jöven, ők is bizonyosnak mondják lenni, hogy az ellenség az egész *Déli Olofz* országot oda hagyta. Ők beféllik egyebek között azt is, hogy az *Anglusok* már sok olyan hajókat elfogtanak légyen, melyeket a' *Frantziák* kintsej terhelve indítottak volt el *Olofz* országból.“

száll) már azt várhatjuk nyughatatlansággal, hogy majd ezt foguk hallani: *A' Bethlehemi tábor* nem tette magát, a' haza iránt érdemesé! — “

„Továbbá: az *Északi Spectátorban* olvastuk egy Egyiptomi levélnek summáza:ja, a' mely szerént a' Termézet-vissgáló Frantziák, szorgalmason folytatják itt ezen foglalatosságukat. A' Bányász mesterek, semmi nevezetést nem találtak fel: hanem a' Tudósok, Felső Egyiptomnak majd minden helységében, találak leg szebb márvány és granit Egyiptomi oszlopokra, a' melyek a' *Nílus* vizétől keletre, *BEVÉTELEI* *Central University Library* *Chik* alá borította bevertének. Ilyenek a' *Pompóus* oszlopai, és a' *Kleopatra* Obeliskusai, a' melyekenn a' leg szebb *Hieroglyphicus* irások szemlétetnek, és a' régiség is semmi kárt nem okozott benne. A' Csillag-visgálók, két, kö-fallal körül vétetett, oszlopoknak vetették meg, vizsgálódásuknak folytatása végett, a' fundamentomát. Az Indzsínérek, *Alexandriát* és ennek egész vidékét, papirosra vették. A' pestis itt (azt mondja ez a' levél) nem ténál olyan *impressiót*, mint Európában; a' mely utzákban pestis uralkodik, azokon is egész tsendefféggel járnak széljel az emberek: a' kik meg-halnak is miatta, leg inkább csak a' fegedelem' fogyatkozása miatt halnak meg. A' Frantziák számára, mihelyest Egyiptomba k-tsállottak, a' régi *Pharos* szigete és a' régi kikötő-hely között, készitettek ispotályt.“

Frantzia Ország.

Penna volna az, a' mely Frantzia országnak mostani belső állapotját jól le írni alkalmas volna. Hogy ez Ót százak' Tanácsa, az előbbeni Directoriumnak semmivétételét tette volt czéljává, mint azt el is érte, minden tudja. Már so-

kat irtunk egy ekkór fel-állított *Commissiőról*. Hogy ez a' **II** személyekből álló *Commissió*, a' mely ezen *Directorialis Revolutzió* alatt az *Öt-százak'* Tanácsában fenn-állott, a' *Roberspier'* ideje béli *Terrorismusi Commissiónak* *permanensséget* el nem érhetette, egyenesen tsak az *Öt-százak'* Tanácsa béli mostani külömb-külobb pártok' egymással való egyenetlenségének tulajdonitják fokak. Egyik párt, azok között, a' kik a' *Directorium'* ellenségei voltak, tsak Egynek kezébe kívánta volna, a' bé-töltető kormányt adattatni; egy más párt, egészfzen a' leg nagyobb *Respublikai* fejetlenséget akarta vízfza hozni. Ez vólt a' *Jakobinus* párt: de ez is két féle vólt, egyik t. i. a' régi ugy nevezett *Hegy*; a' másik pedig a' *Monsiéri* párt. Ezen utolsónak az egyike már *Fekete*, a' másika pedig *Fejér* párt-nak is neveztetett. Hanem azonközben, egyik sem érezte magát a' másik felett oly erősnek lenni, hogy magának azon tökéletes győzedelmet ígérhetett volna. Ez vólt az a' környülál-lás, a' mely a' közönséges fel-bomlást meg-akadalyoztatta. A' dolgok' bizontalan fordulásának várása alatt, az *Öt-százak'* Tanácsa sem bortsátkozott egyébbe a' bé-töltetés' dolgában belé, hanem tsak a' mit külömben a' *Directorium*nak kellett volna tselekedni, t. i: a' néphez és táborokhoz *proclamátziókat* bortsátott, &c. Azonközben, ez a' **II** személyek' *Commissiója* is, *gerenda* gezdett lenni mind az *Öt-százak'* mind a' *Vének'* Tanácsa szemében; mind kettő sürgette, hogy adja elő már a' *Respublika'* belső állapotjáról való tudósítást, melynek készítése reá bizattatott vol', mely tsak annyit tett tulajdon képpen, hogy siessen lenni - meg - szünni mennél előbb ez a' *Commissió* is; a' mely annyival is szükségesebb vólt, hogy az alatt már az új *Directorium* is lábra állván, nem jó szemmel nézte a' *Commissiót*. Végezetre elő állott *Jun-21-dikénn François-de-Nantes* a' *Commissió'* neve-

ben a' tudósítással; és mingyár az után a' Commissió is megszűnt lenni. Az ő tudósításában ezek fordultak elő: — „

„A' II személyekből álló Commissió (igy szoll *François*), melynek nevében én beszéllek, tüzeffen dolgozik, hogy azt a' szerentsés *crisist*, mely elő-fordult, illendően használja, azt a' nép javára fordítsa, a' mi fő Hatalmaink között az egyenlő fontot helyre állítsa, az igazságnak és principiumoknak országlását meg-fundálja, és a' polgári politikai, 's vallás-béli szabadságot, bátorságossá tegye.“ — Itt le-szállott *François* továbbá mind azokra a' meg-törtéet dolgokra, a' melyekből mindeketanna meg-mutatta, hogy a' meg-bukott Directoriumnak kormányozása alatt ezen szabadságok közzül egyik is fenn nem állott, az után így folytatta beszédét: — „Nem állott-fenn egyik néme is a' szabadságnak; mivel-hogy egyedül az egyik Hatalom (a' Directorium), a' nemzetet háboruba bonyolitotta, a' veszélyt, a' mely a' hazát pulztította, bé-fátyolozta, a' leg fenyegetőbb veszedelmeknek közepette békefféget hirdetett, azokat, a' kik a' költségekről számot, és azokkal gazdálkodást kívántak, fejetlenség' (*Anarchia*) barátjainak hirdette lenni, és a' külső országokban uj Conflitutiókat próbálgatott, oly véggel, hogy a' miénket itthonn fel forgassa. — „Tsak egyetlen-egy Director küzködött ezen gyalázatos projectomok ellen: de a' kinek az ő fundamentomos principiumai, 's-characterjének nagysága és egyenessége, a' finomság, tsalárdság, tekervényesség, és az apró leikeknek haszontalan tziwodásokra hajlandó talentomjok mellett, hajó-törést szenvedtek. — „A' ti Commissiótok meg-visgálta azokat az elzközöket, a' melyek által ti, a' politikai, polgári, és vallás béli szabadságot, és a' két főbb Hatalmak között való egyenlő mértéket, helyre állithatjátok, &c.“ — Mind ezek

után le szállott *François* azoknak a' fundamentomoknak elő-befzélésekre is, a' melyekenn a' *Commissio* gondolja, hogy a' meg-bomlott rendet vizsgálva lehetne állítani; u. m: — „

„1). A' Törvényhozóknak, a' törvényhozói foglalatosságból való ki-lépések után, egy egész elzúdo alatt ki kell mind azokból a' hivatalokból maradni, a' melyek a' *Directorium* által szoktak be-öltetni.

2) A' *Directorium*tól minden végre halytás béli foglalatosság valasztadjon-el: ő reája tsak az *idea* (a' plánus' ki-gondolása). annak végre-hajtása pedig, a' *Ministerekre* bizattassék.

3) A' politikai szabadság oly törvények által helyheztesdők bátoraságos állapotba, a' melyek a' népet, a' valasztások alkalmatosságával, minden hozzájuk való be-folyástól, és a' meg-hasonlásoknak vizsgálva térésétől, meg-oltalmazzák.

4) A' hadakozás' es hodoltatás' jussának, határok közzé kell szorittatni.

5) Annak a' törvénynek, mely szerént a' *Ministerek* holmiről való felelőssel tartoznak, organizáltatni kell.

6) Egy városnak se lehessen többé háboru' ájapotjába helyheztesdők, külömben, hanem tsak a' Törvényhozóknak a' *Directorium*' projectomára lejendő *Decretoma* mellett.

7) A' hazafiaknak ismét adattassék vizsgálva az a' szabadság, hogy bekefféges gyülekezeteket tarthassanak.

8) B' Pátriotáknak előbbeni helyeikre vizsgálva kell tétettetni; a' *Revoluczió*' ellenségeinek azon helyekről el kell mozdittatni; a' *Státus* interefféből előket segíteni kell; a' le-tett *Generálisokat* vizsgálva kell hivni.

9) Az *Isten-tisztelet* béli szabadságot vizsgálva kell állittani: hanem, a' meg-nem esküdt *Papok*nak tsak ugyan az 1792-dik és 93-dik elzúdoók béli törvények alá vettetve kel maradni.

Nantesi Ferentznek ezen beszédéből külömb-külob-féle tréfát üztek fok *Párisi* ugy nevezett *Oppositionális*, v. *Anti-Directorialis* levelek. Leg élesebben irt az ugy nevezett *Nép-barátja*, még pedig nem tsak a' *Directorium*, hanem a' *Törvényhozó Tanács* ellen is. Ezt éppen olyan vétkesnek mondja lenni, mint azt. Az ő megjegyzéseit is elő fogjuk a' jövő posta-napi *Ujságunkban* hozni; most nem tért ide.

Párisbol Jul. 11-dikénn: —

Itt az utzákon hirdettetett ma ki, hogy *Gen. Scherer* arestáltatott, a' *Centralis Itelő-szék* nek által adatott, és a' *Templebe* vitetett.

Az *Uj hadi Minifter*, *Barbier*, *Jourdain*, és *Orri* nevű remonda *Commissáriusok*at, a' pazérlásért és hűségtelenségért, *Versáliában*, hasonlóképpen *Itelő-szék*' elibe állittatta.

A' *Worms*' vidékeinn fekvő *Frantzia* sereg, a' *Gen. Lefebvre*' vezérlésére bizattatott.

Most *Offenburg* körül ugy feköfznek a' két ellenséges csoportok, hogy túl rajta *Frantziák*, innét *Austriaiak* vannak; maga pedig üreft mind két részfől.

A' 17-dik *Divisióhoz* *Gen. Joubert*' helyébe, *Gen. Marbot* neveztetett *Párisba* *Komendánsnak*. — A' *Tengeri Minifter* *Brueix*' helyébe, a' ki még miáig is a' *Mediterraneum* tengerenn, nem tudni merre felé, vezérel a' *Bresti* hajós sereget, *Bourdon* nevű, *Anversben* volt *tengeri Commissárius*, neveztetett *tengeri Ministerré*.

Manheimból, *Jul. 16 dikánn*: — „Tegnap este *Heidelberga* felé, ide néhány ora távolságra, öfzfe tsaptak a' *Frantziák* és *Austriaiak*. Ugy látszott azonban, hogy fontosabb történetet is lehet e' tájonn gyanítani nem foká, minthogy a' *Frantzia* seregek itten az egész éjjel talponn állottanak.“

Magyar Ország.

Várad-Olasziból, Jul. 8 dikánn: —

„Az ellenségen vett győzelem meg-hálálá-
sáért mult Szent Iván Havának 23 dik napján
ezen Nagy Váradi Cathedrális Templomban Fő
Tisztelendő Canonok *Jedlitska Antal* Ur által
Infula alatt mondatott tzeremoniás miséje' ide-
jén, a' Nemes Devins Regementyéből való egy
Olstály Gyalog katonáknak Puska béli, 's ezen
felül mozsár ágyukból való lövöldözétekkel
rengvén az egész Város tartatott a' *Te Deum*
laudamus Isteni tisztelet. Ezt követte a' Semi-
nariumban lévő egyik Professor, 's Egyházi szo-
mely Tiszt. *Tokody István* Urnak jeles, 's arany
betűkkel való nyomtatott érdemió Predikációjá.
Annakutánna ezen 23-dik Junius napját követő
éjjel, 's-másik 24-dik napon ezen Nagy - Váradi
katona Stiftbe lévő, 's az említett Nemes Devins
Regementyéből való Hadnagy *Simko* Ur a' győ-
zelem ditsősségét mozsár ágyuk ropogásával
ünneplette. Továbba: ugyan az említett 23-dik
Juniusban Várad Olasziban Lakó M. F. Uraság
Egyházi, és Világi Férfiaknak asztalánál való
ülésekkel nagy vendégséget tartván, Felséges
Királyunk, Felséges Károly Fő Hertzeg, és *Su-
warow* Generális egészségekért a' poharakat sü-
rüen közöngették egymásra. Végtére ezen Nagy
Váradi Academiában a' Természet Törvényt ta-
nitó Világi Professor *Mihalótzky György*, Urazon
Nagy érdemü Férfiak előtt e' következő Deák
Verseket mondotta, ugymint:

Qui nuper Populos, magnas et terruit Urbes
Gallus, qui Templisque Deum, Regumque Co-
ronis,
Moribus, et quid quid Sanctum est, extrema
freat:
Is virtute Tuá, Nostri Dux Inclyte belli

Carole! Rhenanas pugnâ superatus ad oras,
 Fluctuat, ac veluti vulsis inglorius alis,
 Demittit Cristas, reliquam pedibusque salutem
 Credit, et in Patrios revehit mala dogmata nidos.
 Eja age! redde fidem Solio, facrisque vigorem,
 Et niveam terris pacem. Tum serus ad astra
 Factorum redeas multô Comitatus honore.

In Victoriam Cæsaris.

Affectâsse ferunt Regnum cœlestę Gigantes,
 Altaque congestis astra petiisse jugis.
 Cœtera turba Deum Latebris se condidit: unus
 Contudit excussô Jupiter igne nefas.
 Fabula prisca tace; Rhenanas nuper ad oras
 Hęc jam Cæsareâ vidimus acta manu.

A' Bihar V. megyei Erdély felé fekvő *Kaskok* nevü bértzekenn, Juniusban hullott nagy havat követett nagy hidegről, ez az érdemes levél is emlekeztvén, így tolytatja irását. —

„Nálunk még mostanig is már két hónaptól óta szünés nélkül oly hideg esők járnak, hogy ezen nyári napokat alig lehet meg különböztetni, hogy nyári, a' vagy inkább őszi idő legyen-e? mely miatt noha a' Szöllök' veszfői szokás szerént elég nagyok, azokon lévő termés mind az által tsekélyül mutattya magát, úgy, hogy a' jövő esztendőre jó árat lehet a' Bornak reményleni. Ezen szüntelen való esőzésből származó árvizek is fok helyeken el boritván a' búza vetéseket, az életnek árat a' jövő esztendőre nem kevésbé fogják nevelni.“

Komárom Vármegyéből Julius 27. ik napján.
 A' vízbe - sultaknak meg elevenitefekről irott, és a' *Magy. Kurirba* bé iktatott Oktatásnak, mi most, tsak hamar egymás után három szor is hafzát vehettük volna, ha ellent. nem állott volna né,

mely tudatlan embereknek meg rögzött káros vélekedése. Ugyan is, két hét alatt három ismeretsélen halállal világból ki-múltakat temettünk el, kik közzül kettő az Uraság' halas tavába, a' harmadik, egy két ezftendő leány gyermek, pedig, egy dézsa vízbe fúltak. Mind a' hármann lehetett volna segíteni; de egy az, hogy kéfon esik értékekre azoknak, a' kik az ilyenek körül való bánáshoz értenénk; más az, hogy nem akarják némely együgyü emberek el hinni, hogy az efféle halottakat az életre visszfa lehetne hozni. — Megérdemlené az az oktatás, hogy a' lok héjába való mesék helyett, a' Kalendáriumok végére ragasztatnék, hogy ekképen a' fonó-társaságokban is meg olvastattatna; sőt melő vólna, hogy az Oskolabeli gyermekek arra meg tanítottatnának, 's abból kátekizáltatnának.

* * *

*A' Glauber tsudállatos Sója hasznáról való
Oktatásnak további folytatása.*

Valamint az emberek, úgy az oklatan állatok is, testeknek alkotmányára nézve, lok nyavalyáknak vagynak alaja vettatve, a' mellyek többire vagy a' tápláló eszközüknék mértékletlen ételétől, vagy az ártalmas plántáknak, és mérges, férgeknek meg evésektől, sőt, a' mint a' minden napi tapasztalás bizonyítja, a' ragadó nyavalyáktól veszik eredeteket. Ahozképeft régulta ugy gondolkoznak az okos és nagy tapasztalásu orvos Doktorok, hogy a' barmoknak egéfségben 's életben való meg tartásokra nézve is el nem kell magokat a' nyavalyákat várni, hanem azoknak okait eleve el háritani; ennek eszközlésére pedig, valamint az emberekkel, úgy a' barmokkal való bánásban, szükség az első utakat, ugymint a' gyomrot és béleket a' nya-

valyakat okozható matériaktól meg tisztítani igyekezni; erre pedig a' *Glauber tsudállatos Sójánál* alkalmasabb szert találni nem lehet, a' mint ezt, a' fent említett *Berlini* tudós orvos Doktor 20 eszendei tapasztalásaiból elgondóképen ki tanulta, mellyek közzül egynéhány példakat is említ ezen előttünk lévő munkatskájában.

Egy közép szerü Saxoniai városban, holott sok barom tartó gazdák találtattak, a' mint bezzéli, 20 esztendővel ennekelötte, egy különös métely uralkodvan a' szarvas marhák közt, nyájanként hullottak el. A' lég egessegesebb barmok minden eledelhez való hajlandósága közhány órák alatt el vesztvén, fő izédülésbe, avagy kerengőségbe estek, 's 24 órák el forgása alatt, a' leg kegyetlenebb convulsiók, az az, tagoknak vonogatásai közt el vesztek. Egy azon helységben élt és lakott jó tanuságu orvos Doktor volt az első, a' ki tulajdon szarvas márhaival próbát tett, és a' *Glauber Sójából* 12, 16, sőt 24 latot is vízben áztatván, 's azt gabonakorpával elegyítvén, marháinak torokaikba töltésén bé töltötte, 's az által inditatott gyenge tisztulást, egymás után harmad napig, azon eszköz által segéllette. — Volt is kívánatos halzna ezen foglalatosságának, mivel nem csak az, hogy egesseges marháit, az által a' ragadó mételytől, avagy dögtől meg mentette, hanem azon mételybe már bé esett barmait is olly szereztséllen meg gyógyította, hogy még csak egyetlen egy sem veszett el közzülök, ellenben szomszédjainak minden istállóik üresen maradtak.

E' dolog figyelmetélléget indítván azon helységnek és vidéknek tehetősebb lakosiban, nem sajnállották költségeiket, hanem ök is próbát tettek marháikon, és tulajdon tapasztalásaikból is tanúlták, hogy egesseges marháik közzül, a' *Glauber Sójával* való élés után egyet-

len egy sem betegedett meg, és azok, a' mellyek már betegek voltak, az azon szerrel való élés által meggyógyitattak; lőt a' mi több, az is lók példaköbül tapasztaltatott, hogy azok a' beteg marhákkal egy istállóban és egy aklon volt egészen marhák, a' mellyek a' *Glauber sójával* éltek, egészen mentek voltak a' beteg marháknak ragadó nyavalyáitól. Ellenben a' szegényebb sorsú lakosoknak, a' kik vagy pénzeket sajnállották, vagy magára a' természetre bízták beteg marhaikat, vagy holmi büvösbájós eszközökhöz nyultanak, csak nem minden bármaiktól megfosztattak.

Annakutánna ezfendövel, ugyan azon Saxoniai helységben, közönségesen minden tehénnek kék volt a' teje. Ezen, nyáron gyakorta előfordulni szokott, és kétség kívül, a' mérges plántáknak és fergeknek megévéséből származó nyavalyának elhárítására különbözőkéféle, de többire nevetséges és haszontalan eszközökhöz nyultanak az oda való lakosok, Eggedül azon helységnek fellyebb említett Orvos Doctora volt az, a' ki maga figyelmetességét azon nyavalya szerző okainak elhárítására fűggesztvén, ekkor is *Glauber Sóját* adott bé teheneinek, 's leg ottan természetes színre változott azoknak a' tejek. Mások is, a' kik az ő tanatsának engedelmeskédtek, bóldogultak marhaik körül való foglalatosságaiokban; azok ellenben, a' kik vagy sajnállottak a' *Glauber Sójáért* való költséget, vagy más babonás szerekhez nyultak, vagy csak a' természet munkájára támaszkodtak, egész nyáron semmi hasznát se vehették fejős teheneiknek.

Egy más helységben rakásra hullottak a' szopos malaczkok, tenki sem okát adni nem tudta e' dögnök, sem eszközt nem talált annak el távoztatására. A' fent említett Berlini tudós Doctor a' *Glauber Sóját* javasolta a' megkáro-

sodott falusi gazdáknak, mellyből a' szoptató fertésnek egy darab ideig, minden harmad napban 12 latot vízben el olvasztva, 's egy kevés gabona korpával elegyítve adatott enni, a' melly által nem tsak a' szoptató fertés, hanem a' szopos malatzok is ki tisztitattak, 's meg menekedtek a' dögtől. — A' nagyotskább malaczoknak egynek egynek másfél latot azon módon elkészítve adatott bé, mind annyiszor, a' mennyiszor meg betegesedtek, 's egy sem veszett el közülök.

A' meg zabáht, gugát kapott, és meg taknyosodott lovaknak gyógyításában is nagy hasznát találta ezen erős orvos Doctör a' *Glauber tsudallatos Sójának*, mellyből 16 — 24 latot vízben el olvasztva töltetett a' torkokba. A' rühös juhoknak gyógyításokban fints ennél jobb eszköz, a' mellyeknek hasonló módon elkészítve, és egynéhányiszor 4 — 6 latot kell bé adni.

Ezen 's több ezekhez hasonló példák által erőssen meg győzetvén Saxonianak lakosi a' *Glauber tsudallatos Sójának* hathatosságáról, egészlen universalis medicinának, az az, közönséges gyógyító szernek tartották azt, és nemtsak az eddig elő hordott, hanem minden elő fordult nyavalyákban azzal kívánták beteg marháikat gyógyittatni, 's ritkán is tsalatkoztak meg reménysegekben. Mivel pedig tulajdon tapasztalásaikból tanulták azt a', hogy szarvas 's egyéb marháiknak egészségben való meg tartatásokra, előre ki kellene belőlök a' nyavalyáknak okait hajtani; arra való nézve minden elztendőben kétszer, ugyminttavasszal és ősszel *Glauber Sójával* tisztitatták azoknak gyomraikat, melly által minden azokra következhetett nyavalyák szerten tséssen el hárittatván, semmi kárt nem szenvedtek a' barmok döge miatt. — A' lovaknak gugatól és taknyoslágtól való meg mentésekre, mind

tavasszal, mind ősszel, két egész hétig, minden nap, 's minden darabnak $\frac{1}{4}$ fontot, vagy porban az abrakkal elegyítve, vagy vízben el olvasztatva kell italúl bé adni. Abrakkal elegyítve örömeft meg eszik. Laxáltatások, avagy gyomroknak kitisztítások végett, egy lónak 24 lat; egy tehénnek, idejéhez képest 16—24 lat; egy fertésnek 8—12 lat; egy malatznak 2, 's 3. lat; egy juhnak és ketskének 4—6 lat, vagy eleségekre hintve, vagy vízben el olvasztva, 's egy kevés korpával elegyítve, vagy tsupán italok közé öntve adattassék. Sok Német Országi baromtartó gazdák, két három hétig egymás után, minden nap, egy egy darabnak 4 latot, a' fellyebb irt formában és módon adnak bé lovaknak és szarvas marháiknak, 's utollyára pedig, a' midőn már a' gyomraikban lévő tsunyaság elegendőképén solváltatik, avagy széllyel tépettetik, adnak azoknak nagyobb, az az, a' fellyebb meg jegyzett mértékben, melly által azon tsunyaság belölök ki hajatván, minden nyavalyáktól mentek maradnak, és meg is hiznák.

Jegyezzük meg, hogy a' száraz és szellős helyen tartatott *Glauber Sója* könnyen porrá változik, 's' előbbi mértékének felét el veszti, az az, felénél kevesebbet nyom mint a' pinczében, vagy más nedves helyen tartatott *Glauber Sója*. Mivel mindazáltal nemcsak el nem veszti orvosló erejét, lőt az még szorosabban concentráltatik a' porban, tsak felénit kell az illy porrá változott mint a' cristallizált *Gl. Sóból* venni.

A' többit a' jövő posta napon,

P. D.